

SUOMUSSALMEN

KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA
2026

SUOMUSSALMI

Sisällysluettelo

1 Kulttuurikasvatussuunnitelma eli KOPS.....	2
2 Kulttuurikasvatussuunnitelman hyödyt	2
3 Kulttuurikasvatussuunnitelman konkreettinen toteutus kunnassa	3
4 Kulttuurihyvinvointi osana kulttuurikasvatussuunnitelmaa	3
5 Varhaiskasvatus.....	5
6 Peruskoulu	6
6.1 Alaluokat.....	6
6.2 Yläluokat.....	7
7 Lukio.....	8
8 Aikuiskoulutus.....	8
9 Kulttuurikasvatussuunnitelman toinen taso: esittävät taiteet.....	9

Suomussalmelaisia oppilaita vierailemassa Kotiseutumuseolla Kuva: Veera Tavila

1 Kulttuurikasvatussuunnitelma eli KOPS

Kulttuurikasvatussuunnitelma on **vuosittain toistuva, etukäteen budjetoitu ja selkeillä sopimuksilla aikaansaatu** kokonaisuus, jossa kunkin kunnan toivomalle ikäryhmälle taataan halutunlainen taide- ja kulttuurikasvatus. Kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa tietoa asuinkunnan historiasta, käytännöistä, merkkihenkilöistä ja jo olemassa olevasta kulttuuritarjonnasta. Samalla KOPS antaa osallistujille mahdollisuuden avartaa maailmankatsomustaan sekä käyttää älyään ja luovuuttaan. KOPSin parissa toimivat aina kunkin taiteenalan ammattilaiset sekä kulttuurikasvattajat. Laatu ja saavutettavuus ovat sisältöjen keskeisessä ytimessä. Kulttuurikasvatussuunnitelmat perustuvat lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta. Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä, taide- ja kulttuurikasvatusta sekä kulttuuriperintöä.

Päivitetystä KOPSissa yhdistyvät entistä enemmän ja selkeämmin lasten etu, konkretia, pedagogiikka ja paikallisuus, ja sen sisällöt on suunniteltu pohjautuen valtakunnallisiin opetussuunnitelmiin. Suunnitelma työllistää aikaisempaa enemmän paikallisia kulttuurin tekijöitä. Yhteistyötä tehdään mm. Suomussalmen kirjaston, Teatteri Retikan ja Suomussalmen Rastin kanssa.

2 Kulttuurikasvatussuunnitelman hyödyt

1) Yhdenvertaisuus

Kuntien toimielinten hyväksymä ja perustasolla budjettiin pysyvästi laitettu KOPS on jokaisen kunnan lapsen ja nuoren saavutettava suunnitelma. Tällöin perheen asuinpaikka, varallisuus, etninen tausta tai elämäntilanne eivät vaikuta siihen, pääseekö lapsi osaksi taide- ja kulttuurituokioita.

2) Saavutettavuus

Suuressa kaupungissa on usein valtavasti mahdollisuuksia harrastamiseen ja kokemiseen. Pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa KOPS takaa sen, että esitykset ja ammattitaitelijoiden ja kulttuurikasvattajien vierailut eivät jää suurten kaupunkien asukkaiden yksinoikeudeksi. Kulttuuritoiminnan esteettömyys on oltava saavutettavuuskriteereiltään laajaa (liikuntarajoitteisuus & monikielisyys).

3) Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja työllistävä vaikutus

Ennalta suunniteltu, budjetoitu ja strategiaan asti saatu kulttuurikasvatussuunnitelma on mille tahansa kunnalle eduksi. Se osoittaa, että kulttuuria ja taidetta arvostetaan kunnassa ja näiden alojen monipuolinen, kerrannainen vaikutus ihmisten hyvinvointiin sekä työllistymiseen ymmärretään. KOPS-työssä alueen omat taiteilijat ja taidelaitokset saavat vuosittain toistuvaa lisätyötä ja alueen lapset, nuoret ja muut asukkaat saavat tietoa siitä, millaisia kulttuuri- tai kulttuuriharrastusmahdollisuuksia oman kunnan alueella on. Yhteisöllinen vaikutus on suuri, jos mukana ovat niin paikal-

liset yritykset sponsoroimassa kokonaisuuksia kuin taiteilijat, koulut, päiväkodit, galleriat ja mahdollisesti myös useaan KOPSiin kirjoitetut palvelutalot tai muut yksiköt. Kulttuurikasvatussuunnitelmasta saa helposti tehtyä koko kunnan yhteisen asian.

4) Lasten tunne- ja esiintymistaidot sekä monipuolinen maailmankatsomus

Tutkimuksissa on moneen kertaan todettu, kuinka pitkäaikainen kulttuurin ja taiteen harrastaminen on vähentänyt ja ennaltaehkäissyt monia ongelmia ihmisten käytöksessä, oppimisessa, kaveritaidoissa tai suhtautumisessa maailmaan. Kulttuurin ja taiteen kautta on mahdollista käsitellä mitä tahansa asiaa tavalla, joka jättää pysyvämpiä positiivisia muistijälkiä. Oman luovuuden esiin tuominen ja uuteen heittäytyminen tekee kaikille ihmisille hyvää. Myös positiivisen minäkuvan ja onnistumisen kokemusten saaminen on yhä tärkeämpää nykymaailmassa. Juuri näitä kokemuksia kulttuurikasvatussuunnitelma haluaa tarjota, sillä suunnitelman toteuttajina ovat nimenomaan eri taiteenalojen ammattilaiset. Mille tahansa kunnalle on hyötyä siitä, että sen lapsista kasvaa esiintymistaitoisia, monipuolisesti ajattelevia ja toiset ihmiset huomioonottavia nuoria. Taide ja kulttuuri on väylä, johon jokaiselle pitäisi antaa mahdollisuus osallistua.

3 Kulttuurikasvatussuunnitelman konkreettinen toteutus kunnassa

Alla on ensin kirjoitettuna auki kulttuurikasvatussuunnitelman **perustaso**, jossa osallistuja pääsee työpajoissa ja käyntikohteissa tekemään paljon itse ja tutustumaan kattavasti eri taiteenaloihin.

Perustason jälkeen esitetään **toisen tason** toiminta, eli ne esittävän taiteen kokonaisuudet, jotka eivät mene enää ikäryhmäjaon mukaan vaan ovat useimmiten tarjolla kaikille. Toisen tason toiminta budjetoidaan erikseen sen mukaan, onko kunnalla sopimus esimerkiksi Konserttikeskuksen, Vaaran tai jonkun muun esittävän taiteen toimijan kanssa. Valmiita kokonaisuuksia toisesta tasosta ei kuitenkaan voi kirjoittaa auki samalla lailla kuin perustasolla, sillä ohjelmistot vaihtuvat vuosittain samoin kuin kiertueella olevat esittävän taiteen tuottajat. Toinen taso kannattaa kuitenkin budjetoida valmiiksi niin, että mukana ovat sopimustuottajat ja lisäksi mahdolliset muut vierailut.

4 Kulttuurihyvinvointi osana kulttuurikasvatussuunnitelmaa

Kulttuuri on olennainen osa suomussalmelaisuutta ja se on nostettu yhdeksi kärjeksi myös kunnan strategiassa. Suomussalmella vaalitaan puhdasta luontoa, sivistystä ja elävää kulttuuria. Vilkas tapahtuma- ja kulttuuritarjonta on osa suomussalmelaisuutta. Kulttuuri hyvinvointisuunnitelman painopistealueissa ja kehittämiskohteissa:

1. Kuntalaisten osallisuuden vahvistaminen – kuuntelemalla kuntalaisia vahvistetaan yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Kunnan kulttuuritoimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä kuntalaisten kanssa. Kuntalaiset pääsevät säännöllisesti (1–2 krt/vuosi) täyttämään kulttuuritoiminnan sujuvuutta käsitteleviä lomakkeita, joissa he voivat mm. kertoa omia ideoitaan ja toiveitaan kulttuuritapahtumien suhteen. Osallisuutta vahvistetaan myös kulttuuriavustusten myöntämisen kautta.

Avustuksia omien kulttuuriprojektien ja tapahtumien järjestämiskustannuksiin voivat hakea kunnassa toimivat yhteisöt tai yksittäiset kuntalaiset. Kulttuuritoimi voi myös olla kumppanina tilaisuuksien järjestämisessä. Kuntalaisten ja järjestöjen panos kunnan kulttuuritoimintaan on merkittävä voimavara, joka monipuolistaa ja elävöittää kulttuuritarjontaa. Samalla juuri tämä kuntalaisten oma toiminta vahvistaa kunnan kulttuurielämän omaleimaisuutta.

Kulttuuritoimen kautta tarjotaan kulttuuria monipuolisesti eri kohderyhmille. Vanhusten palveluasumisyksiköissä, vammaispalvelukeskuksessa ja kuntoutuskodissa järjestetään mahdollisuuksien mukaan musiikki-, teatteri- ja tanssiesityksiä. Myös varhaiskasvatukseen ja kouluille järjestetään vierailuesityksiä. Kulttuuria pyritään viemään eri puolille kuntaa yhdessä yhteistyökumppaneiden ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Kulttuurikasvatussuunnitelmaa kehitetään yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa. Yhteisölliset tapahtumat, kuten Taiteiden yö, Ämmän kesäillat ja lukuisat keskustelutapahtumat tarjoavat monenlaisia kulttuurielämyksiä kaiken ikäisille kuntalaisille. Kaikukortin kautta mahdollistetaan vähävaraisiksi itsensä kokeville kuntalaisille pääsy kulttuuritapahtumiin sekä osallistuminen Kianta-Opiston kursseille, esimerkiksi musiikki- ja kuvataideryhmiin.

2. Viihtyisä ja turvallinen elinympäristö – huomioidaan Suomussalmen luontoarvot, turvallisuus ja viihtyisyys päätöksenteossa. Taide ja kulttuuri lisäävät kunnan viihtyisyyttä rikastamalla elinympäristön esteettisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Kunnassa on tarkoitus toteuttaa mahdollisuuksien mukaan prosenttitaidehankkeita. Nämä tarkastellaan yksilöllisesti rakennusprojektikohteittain. Viimeisin prosenttitaidehanke toteutettiin uuden yhtenäiskoulun rakentamisen yhteydessä vuonna 2022.

Taidetta ja kulttuuria viedään aktiivisesti ihmisten arkiseen elinympäristöön erilaisten tapahtumien ja näyttelyiden muodossa. Ainutlaatuinen luonto- ja kulttuurikohde, ympäristötaideteos Soiva Metsä, palvelee kuntalaisia ja matkailijoita kesäkaudella. Soiva Metsä on luontoon sijoitettu musiikillinen polku, jonka varteen on rakennettu ihmisen kokoisia soittimia. Soittimia saa soittaa kulkiessaan polkua eteenpäin, jolloin metsä herää henkiin muodostaen kävijöilleen yhteisöllisyyden kokemuksen. Soivan Metsän ylläpidosta ja kunnostuksesta vastaavat kulttuuripalvelut.

3. Suunnitelmallinen päätöksenteko – hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut. Suomussalmella on mahdollista harrastaa ja osallistua hyvin monenlaiseen kulttuuritoimintaan. Kainuun musiikkiopiston Suomussalmen toimipiste tarjoaa eri ikäisille mahdollisuuksia monipuoliseen musiikin harrastamiseen. Kianta-Opiston laaja kurssivalikoima kattaa taiteen eri osa-alueita. Kirjasto palvelee kuntalaisia pääkirjastolla aukioloaikoina ja omatoimikirjastona. Myös kirjastoauto Ranstakka kiertelee säännöllisesti Suomussalmella ja sen kylillä. Kirjastolla toimiva Galleria Kieppi toimii erilaisten taidenäyttelyiden järjestämispaikkana ympäri vuoden. Kotiseutumuseo palvelee kesäisin sekä kuntalaisia että matkailijoita. Kotiseutumuseolla järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös erilaisia kulttuuritapahtumia. Yhteistyösopimus Suomussalmen Näyttämöyhdistyksen kanssa luo vankan pohjan kunnan kulttuuritoiminnalle. Teatteri Retikka tuottaa vuosit-

tain ainakin kesäteatteriesityksen ja pikkujoulushow’n. Retikka tarjoaa sopimuksen mukaan tilojaan kunnan tilaisuuksiin ja hoitaa myös tekniikan näissä tilaisuuksissa. Kulttuuripalvelut ovat pannonaneet kesäteatterialueen kehittämiseen. Alueella on kesäteatteritoiminnan lisäksi kesän aikana konsertteja ja muita vierailuesityksiä. Alueen käytöstä vastaa kulttuuritoimi.

5 Varhaiskasvatus

Yleistä varhaiskasvatuksessa

Kaikessa taiteenaloihin liittyvässä opetuksessa huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen kohta “kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu”. Kulttuurikasvatuksessa lapsi nähdään nimenomaan aktiivisena toimijana. Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu lapsen ikätason mukainen tutustuminen oman kunnan taiteilijoihin, rakennuksiin, näyttelytoimintaan tai luonnonympäristöihin. Kaikki taiteen tekeminen tukee vuorovaikutusta ja ilmaisua vahvistaen lapsen näkemystä itsestään luovana ja onnistuvana yksilönä.

Varhaiskasvatuksen totutut käytännöt:

- Osallistuminen esittävän taiteen näytöksiin (vakan yhteinen Pienet tähdet tuikkivat -esitys)
- Tutustuminen kirjaston palveluihin
- Vuosittainen lasten yhteinen taidenäyttely esim. Galleria Kiepissä

Ikäryhmäkohtainen kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa

0–3 vuotta ja perhepäivähoitajat – Rytmiiikka

Vuoden aikana järjestetään Rytmikylpy-työpaja, jossa lapsi pääsee tutustumaan maailman eri rumpuihin ja helistimiin. Paja toteutetaan yhteistyössä Kainuun musiikkiopiston kanssa.

4 vuotta – Leikkiperinne

Leikitään erilaisia perinneleikkejä ja järjestetään isovanhempien ja/tai palvelutalon asukkaiden kanssa yhteistilaisuus. Tutustutaan maailman leikkiperinteisiin.

5 vuotta – Kotiseudun tuntemus

Tuodaan tutuksi kotiseudun ympäristötaidetta osallistumalla esimerkiksi Hiljaisen Kansan vaatteiden vaihtoon.

Eskarit – Säveltäminen

Käydään Soivassa metsässä vierailulla. Järjestetään biisipaja, jossa tehdään ryhmälle oma metsälaulu. Paja toteutetaan yhteistyössä Janne Seppäsen kanssa.

6 Peruskoulu

Kaikille peruskouluille

- Osallistuminen vuotuisjuhliin, kuten koulun joulun- ja kevätjuhliin
- Osallistuminen esittävän taiteen esityksiin
- Lukupolku

Kaikille alakouluille:

- POPS2014 mukaan alaluokilla tulisi rohkaista oppilaita lukuharrastuksen pariin ja kannustaa kirjaston aktiiviseen käyttöön.

6.1 Alaluokat

1. luokka: Perinnekulttuurit. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2, POPS2014)

Käynti kotiseutumuseolla (alkusyksy/kevät, sään mukaan). Ulla Harjun vetämässä keramiikkatyöpajassa opetellaan vanhan ajan tekniikoita.

Lisäksi vuoden aikana käydään säännöllisesti kirjastoautossa lainaamassa lastenkirjallisuutta oppilaille koulussa luettavaksi ja tehdään oppilaille lukemisesta rutiini (pulpettikirja).

2. luokka: Kuvataide. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1, POPS2014)

Käynti Galleria Kiepissä. Samalla opitaan, miten taidenäyttelyissä käydään ja käyttäydytään. Kuvataiteilijan tai opettajan johdolla tehdään luokan yhteinen taideteos työpajana. Paja toteutetaan yhteistyössä Ville Förstin kanssa.

Vuoden aikana käydään säännöllisesti kirjastoautossa lainaamassa lastenkirjallisuutta oppilaille koulussa luettavaksi ja ylläpidetään 1. luokalla muodostettua lukemisen rutiinia (pulpettikirja).

3. luokka: Sanataide ja suomussalmelaisen kirjallisuuden tuntemus. Tekstien tuottaminen (S3, POPS2014)

Käynti kirjastossa, jossa tutustutaan esimerkiksi seuraaviin suomussalmelaisiin kirjailijoihin: Ilmari Kianto, Tuutikki Tolonen ja Liisa Louhela. Opitaan etsimään teoksia kirjaston hyllyiltä. Tutustutaan myös E-kirjastoon koulun tietokone-/päditunneilla.

Tehdään lastenkirjallisuudesta inspiroituvaa sanataidetta (esim. kirjoitetaan lyhyitä tarinoita tai runoja). Sanataidepaja toteutetaan yhteistyössä Uma Nissin kanssa.

4. luokka: Tanssi. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2, POPS2014)

Käynti Hiljaisella kansalla (kotiseudun tuntemus).

Pidetään luovan tanssin työpaja, jossa esimerkiksi voi elollistaa Hiljaisen kansan heinäpäät. Pajan vetäjänä toimii Suomussalmen Rastin Tanssi- ja voimistelujoukko, minkä kautta tuodaan osallistujille tutuksi myös paikkakunnan harrastusmahdollisuuksia.

5. luokka: Draama. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely (POPS2014)

Käynti Turjanlinnassa (kotiseudun tuntemus).

Pidetään draamatyöpaja, jossa tehdään matalan kynnyksen draamaharjoitteita. Pajassa harjoitellaan ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja. Valikoitua Ilmari Kiannon tekstipätkää käsitellään eri menetelmien avulla. Paja toteutetaan yhteistyössä Saara Strumin kanssa.

6. luokka: Musiikki. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2, POPS2014)

Käynti Vienan reitillä ja Rautiaisen myllyllä (kotiseudun tuntemus).

Koululla pidetään Lönnrotin matkassa -työpaja, jossa oppilaat pääsevät itse kokeilemaan erilaisia itäisessä Suomessa käytettyjä historiallisia soittimia. Tutustutaan runonlauluun ja Jussi Huoviseen. Paja toteutetaan yhteistyössä Janne Seppäsen kanssa.

6.2 Yläluokat

7. luokka: Sanataide ja kuvallinen ilmaisu. Visuaalisen kulttuurin tulkinta (T7, POPS2014)

Kokonaisuudessa yhdistyy sanataide ja siihen liittyvä kuvallinen ilmaisu. Oppilas luo kuvataiteen tunnilla valitsemallaan tekniikalla (esim. vesivärit, värikynät, tussit tai vahaliidut) teoksen, jonka pohjalta kirjoitetaan äidinkielen tunnilla runo. Valmiista tuotoksista tehdään koulussa näyttely. Kokonaisuutta voi toteuttaa aineiden välisenä yhteistyönä.

Keväällä järjestetään yhteistyössä Saara Strumin kanssa 7.-luokkalaisille ilmaisutaidon kokonaisuus, jossa keskitytään ryhmäytymiseen, itseilmaisuun ja tunnetaitoihin.

8. luokka: Työkaluja itseilmaisuun draaman kautta. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2, POPS2014)

Yhteistyössä Teatteri Retikan kanssa järjestetään 8.-luokkalaisille ilmaisutaidon kokonaisuus, jossa harjoitellaan ryhmätaitoja, itseilmaisuja ja esiintymistaitoja.

Lisäksi kasvatetaan suomussalmelaisten kirjailijoiden tuntemusta. Tutustutaan esimerkiksi seuraaviin kirjailijoihin: Mikko-Pekka Heikkinen, Minna Mikkonen ja Risto Kormilainen. Nykyisten suomussalmelaisten kirjailijoiden tuntemus voi kasvattaa nuorten minäpystyvyyttä ja avartaa työllistymismahdollisuuksia.

9. luokka: Valokuvaus. Taiteen maailmat (S3, POPS2014)

Tutustutaan kuvallisen ilmaisun perusteisiin ja käydään valitussa lähiluontokohteessa ottamassa valokuvia. Otetut valokuvat kootaan, lisätään niihin kuvatekstit ja keskustellaan valmiista tuotoksista.

Lisäksi yhteistyössä Teatteri Retikan kanssa järjestetään 9.-luokkalaisille ilmaisutaidon kokonaisuus, jossa keskitytään itseilmaisuun yksilötasolla. Harjoitellaan muun muassa itse- ja puheilmaisua, tunne- ja esiintymistaitoja ja tutkitaan omaa minäkuvaa ja identiteettiä.

7 Lukio

1., 2. ja 3. vuosikurssi: Vuorovaikutusosaaminen (L2, LOPS2021)

Vuorovaikutusosaamisen kokonaisuus voidaan yhdistää koko lukion yhteiseen ulkoilupäivään, joka pidetään esimerkiksi Jätkänpuistossa, Hossassa tai Soivassa metsässä. Kokonaisuus sisältää ryhmäytymistä ja yhteistyötaitojen soveltamista erilaisissa tehtävissä. Kaikille vuosikursseille yhteiseen kokonaisuuteen voi mahdollisuuksien mukaan sisällyttää työpajan Monitaideyhdistys TipTop Walkersin kanssa.

1. vuosikurssi: Vuorovaikutusosaaminen (L2, LOPS2021)

Päiväleiri Roinilassa, jonka aikana keskitytään ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden ryhmäytymiseen ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen erilaisissa tilanteissa.

2. vuosikurssi: Luova työ ammattina -kokonaisuus. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6, LOPS2021)

Taiteilija TipTop Walkersilta pitää osallistavan työpajan omasta taiteenlajistaan ja työkuvioistaan. Paja avartaa taidealan työllistymismahdollisuuksia.

8 Aikuiskoulutus

Tutustuminen paikallisiin kulttuuritoimijoihin niin kuluttajan kuin ammatin näkökulmasta.

Lisäksi katsotaan suomalainen elokuva, uusi tai vanha. Mikäli ohjelmistosta löytyy sopiva elokuva, se katsotaan Kino Retikassa. Jos teatterikäynti ei onnistu, elokuva katsotaan yhdessä Yle Areenasta. Tavoitteena on pohtia, miltä suomalainen elokuva näyttää ja kuulostaa sekä tuoda tutuksi elokuvan katsomiskulttuuri (vuorovaikutustaidot).

9 Kulttuurikasvatussuunnitelman toinen taso: esittävät taiteet

- 1) Suomussalmella on vakiintuneita käytäntöjä esittävän taiteen puolella yhteistyössä mm. Teatteri Retikka / Suomussalmen Näyttämöyhdistys ry.
- 2) Kiertue-esityksiä tuovat paikan päälle vuosittain tai sopimuksen mukaan mm. Konserttikeskus ja Konsertti joka kouluun -toiminta